

N:o 2.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande; gifven Stockholms slott den 3 december 1898.

Under åberopande af hvad bilagda utdrag af protokollet öfver civilärenden för denna dag innehåller vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

E. von Krusenstjerna.

Förslag
till
lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.

Med upphäfvande ej mindre af §§ 1, 2, 3, 4 och 5 af nådiga stadgan angående fjerdingmän den 1 juni 1850 än äfven af nådiga kungörelserna den 9 augusti 1851 angående förändring i stadgandena om skyldigheten till deltagande i fjerdingmansbestyret och den 20 april 1866 angående förändrad grund för utgörande af fjerdingmans-
aflöning, förordnas som följer:

§ 1.

Till biträde för kronobetjeningen skall inom hvarje socken finnas fjerdingman.

Är socken af större vidd, må två eller flere fjerdingmän, efter pröfning af Konungens befallningshafvande, derstädes anställas, sedan socknemännen å kommunalstämma blifvit hörde och kronofogden sig yttrat.

Då, inom samma länsmansdistrikt, smärre socknar angränsa hvarandra, må, på lika sätt, bestämmas om anställande för två eller flera sådana af endast *en* fjerdingman.

§ 2.

Fjerdingmansbefattningen är ett menighetsbestyr.

Fjerdingman utses å kommunalstämma för en tid af minst tre år.

§ 3.

Fjerdingsman skall förses med skälig aflöning, som å kommunalstämma bestämmes och som skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan vara föreskrifven.

§ 4.

Då fjerdingsman blifvit å kommunalstämma utsedd, skall stämmans ordförande om valet ofördröjligen göra anmälan hos kronofogden i orten; och ankommer det på kronofogden att pröfva den utsedda personens lämplighet för befattningen.

Äro två eller flera socknar sammanslagna till ett fjerdingsmansdistrikt och enas dessa icke i valet af fjerdingsman, eger kronofogden till fjerdingsman utse den af de valde, han finner dertill lämpligast.

Antagningsbevis för fjerdingsman utfärdas afgiftsfritt af kronofogden. Hvarje sådan tillsättning låter han i distriktet kungöra.

§ 5.

Ej må någon vara fjerdingsman, som ej uppnått myndig ålder och råder sig sjelf, är välfrejdad samt gjort sig känd för ordentlighet och pålitlighet i sitt lefverne.

§ 6.

Kronofogden har att tillse, att fjerdingsmansbefattning varder i stadgad ordning tillsatt, och eger vid uppkommen ledighet förordna lämplig person att, på fjerdingsmansdistriktets bekostnad, uppehålla befattningen, intill dess fjerdingsman varder å kommunalstämma utsedd samt af kronofogden efter pröfning enligt § 4 godkänd.

Befinnes antagen fjerdingsman under tjenstgöringstidens lopp icke vidare vara för befattningen lämplig, eger kronofogden skilja honom från densamma; och göre kronofogden derom anmälan hos kommunalstämman samt förfare i öfrigt på sätt här ofvan i fråga om uppkommen ledighet är föreskrifvet.

§ 7.

Närmare bestämmelser angående fjerdingsmän och deras åligganden meddelas af Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1900, dock att, der vid tiden för denna lags utfärdande särskildt antagen fjerdingsman finnes för viss tid anställd, denne må under denna tid i tjensten kvarstå.

---

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den 3 decem-
ber 1898.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHJELM,
          WIKBLAD,
          friherre RAPPE,
          ANERSTEDT,
          VON KRUSENSTJERNA,
          CLAËSON och
          DYRSSEN.

51:o.

Föredragande departementschefen statsrådet von Krusenstjerna anmälde i underdånighet Riksdagens skrifvelse den 3 maj 1895, deruti Riksdagen hemställt, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser i syfte att fjerdingmansbestyrets utgörande omgångsvis mellan hemmanen måtte varda afskaffadt;

i anledning af hvilken skrifvelse kammarkollegium, till följd af nådig remiss, med eget underdånigt utlåtande af den 23 december 1897

öfverlemnadt yttranden från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen, hvarjemte kammarkollegium bifogat åtskilliga inkomna yttranden från landsstatstjenstemän äfvensom från en kommunalstämmodförande.

Efter anmälan häraf anförde departementschefen:

De nu gällande bestämmelserna i fråga om tillsättaude af fjerdingmän och om skyldigheten att deltaga i fjerdingmansbestyrets fullgörande finnas meddelade i nådiga stadgan angående fjerdingmän den 1 juni 1850, nådiga kungörelsen angående förändring i stadgandena om skyldigheten till deltagande i fjerdingmansbestyret den 9 augusti 1851 samt nådiga kungörelsen angående förändrad grund för utgörande af fjerdingmans aflöning den 20 april 1866.

Förstberörda stadga innehåller uti §§ 2 och 3 hufvudbestämmelserna i ämnet, och lyda dessa paragrafer som följer:

»§ 2.

Fjerdingmansbefattningen är ett menighetsbestyr. Om sättet och ordningen för utgörandet af detta åliggande må socknemännen inom hvarje socken eller fjerdingmansdistrikt å sockenstämma för viss tid öfverenskomma; börande Kongl. Maj:ts befallningshafvande söka att dylika föreningar, så vidt möjligt är, befordra. Der sådan förening ej kan tillvägbringas, kommer med skyldigheten till fjerdingmansbefattningens bestridande att tills vidare förhållas på sätt hittills varit stadgadt.

§ 3.

Utöfvas fjerdingmansbefattningen i tur mellan dem, som enligt förening eller lag dertill skyldige äro, då skall ombyte årligen ske, der ej annorlunda blifvit särskildt öfverenskommet; och vare den, som ej vill eller kan sysslandet sjelf utföra, i förra fallet berättigad och i det sednare pliktig att i sitt ställe sätta annan person, som kronofogden pröfvar dertill lämplig.

Har i sockenstämma beslut fattats, att, i stället för tjenstgöring i tur, viss person, som dertill finnes benägen, skall, för längre eller kortare tid, till fjerdingman antagas, ankomme ock på kronofogden att pröfva sådan persons lämplighet för befattningen.»

Uti nådiga kungörelsen den 9 augusti 1851 förklarades — jemte det skyldigheten till deltagande i fjerdingmansbestyret på visst sätt utsträcktes, under vilkor att vissa, med bestämd aflöning försedde fjerdingmän antoges — att, om frälse-, kronoskatte- samt kronohemmansinnehafvare besluta, att befattningen bör utöfvas omgångsvis emellan hemmanen, bestyret fortfarande skall dem sjelfva ensamt åligga.

Genom nådiga kungörelsen den 20 april 1866 har slutligen stadgats, att aflöning till fjerdingisman skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan vara föreskrifven.

Beträffande det sätt, på hvilket inom de särskilda kommunerna fjerdingsmansbestyret faktiskt utgöres, framgår af de inkomna yttrandena, att åtminstone inom Upsala, Södermanlands, Östergötlands, Kopparbergs, Vesterbottens och Norrbottens län numera icke finnas andra än särskildt anställda fjerdingmän, samt att detta bestyr äfven inom öfriga län synes bestridas på enahanda sätt, med undantag dock för Jönköpings, Elfsborgs och Vermlands län, der fjerdingssysslan uppgifvits i regeln utöfvas i tur mellan hemmansegarne eller efter annan omgång.

Till stöd för sin uti förevarande skrifvelse gjorda framställning har Riksdagen framhållit, att fjerdingsmansbestyret, der det omgångsvis mellan hemmanen utgöres, kan vara orättvist fördeladt och ofta blifver synnerligen betungande för de små jordegarne, samt att de mångfaldiga göromål, delvis af ganska magtpåliggande beskaffenhet, som enligt gällande författningar åligga en fjerdingisman, äfven ställa icke ringa anspråk på hans erfarenhet och duglighet, och att det vore att förutse, att detta kraf kunde bättre tillgodoses, om aflönade fjerdingmän anställdes.

Behovvet af en förändring i förevarande hänseende har jemväl vitsordats af samtliga i ärendet hörda vederbörande; och har till stöd derfor ytterligare åberopats, hurusom fjerdingsmansbestyrets utgörande omgångsvis icke allenast vore betungande för innehafvare af mindre hemmansdelar, utan jemväl i öfrigt medförde väsentliga olägenheter, ej minst för kronobetjeningen, enär i dylika fall ej kunde förekommas, att befattningen understundom råkade att innehafvas af dertill olämpliga personer, samt det i alla händelser vore nästan omöjligt att under den korta tjenstetiden för en sålunda anställd fjerdingisman kunna bibringa honom nöjaktig kännedom om de till befattningen hörande göromål, för hvilka han oftast egde föga intresse, under det deremot en för längre tid tillsatt och aflönad fjerdingisman i allmänhet med mera nitagnade sig åt tjensten samt vore i tillfälle att förvärfva sig sådan erfarenhet och insigt, att kronobetjeningen af honom verkligen kunde erhålla det biträde, som med befattningen vore afsedt och numera oftare än förr behöfde påkallas till följd af den utvecklade industrien å landsbygden och den rörlighet i fråga om dess befolknings bostadsförhållanden, hvilken deraf likasom ock af andra orsaker föranleddes.

Hvad sålunda anförts till stöd för afskaffande af fjerdingmansbestyrets utgörande omgångsvis mellan hemmanen, der ett sådant utgörande ännu förekommer, synes mig ådagalägga behovet af en dylik förändring, likasom ock den omständigheten, att flertalet kommuner, med frångående af det äldre sättet för fjerdingmansbestyrets utgörande, antagit särskildt anställda personer för befattningens skötande, talar för reformens lämplighet.

Beträffande då det sätt på hvilket fjerdingmansbestyrets utgörande för framtiden bör ordnas, hafva uti de inkomna yttrandena åtskilliga förslag framstälts i syfte att fjerdingmännen skulle tillsättas af vederbörande kronofogde, dock efter kommunernas hörande i en eller annan form. En sådan anordning synes mig olämplig, väsentligen ur den synpunkten att, om fjerdingsmannen tillsättes af statens tjensteman, man måste förutse att kommunerna mycket snart komma att bortse derifrån, att fjerdingmansbefattningen fortfarande är ett menighetsbestyr, och således påkalla statsaflöning åt fjerdingsmannen. Såvidt jag finner, hafva icke heller i öfrigt tillräckliga skäl framlagts för att frånga det sätt, hvilket redan nu i gällande författningar alternativt anvisas och, såsom ofvan blifvit omnämndt, redan af flertalet kommuner anlåtats. Enligt min mening bör sålunda den karakter af menighetsbestyr, fjerdingmansbefattningen af ålder haft, i så måtto bibehållas, att fjerdingmännen utses å kommunalstämma och af kommunerna förses med skälig aflöning, hvilken, likasom nu är fallet der affönad fjerdingman antagits, bör utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda stadgad.

Endast i det fall att ett fjerdingmansdistrikt utgöres af två eller flera socknar och dessa icke enas i valet af fjerdingman, torde kronofogden böra tilläggas ett mera direkt inflytande på valet, i det att, till lösande af den uppkomna svårigheten, åt honom bör anförtros att bland de valde utse den, han finner till befattningen lämpligast.

Nu gällande stadga föreskrifver i § 3 att, beträffande distrikt der särskild fjerdingman antages, det skall ankomma på kronofogden att pröfva sådan persons lämplighet för befattningen. Uti de afgifna yttrandena förekommer förslag att, innan fjerdingman utses å kommunalstämma, befattningen borde anslås ledig samt kronofogden yttra sig öfver de sökandes kompetens. I likhet med kammarkollegium anser jag dock, att det kan öfverlemnas åt kommunerna att sjelfva bestämma de åtgärder, som böra föregå valet, och att pröfningen från myndigheternas sida af lämpligheten för befattningen bör verkställas efter valet.

I fråga om hvilken myndighet denna pröfningsrätt närmast bör tillkomma, hafva olika meningar uttalats så tillvida, att af vissa landsstatstjenstemän föreslagits att pröfningen väl skulle tillkomma kronofogden men utöfvas i samråd med länsmanen. Giltiga skäl synas mig dock icke anförda, hvarför icke denna pröfning skulle fortfarande som hittills verkställas af kronofogden ensam. Något uttryckligt stadgande om rätt att i kronofogdens beslut söka ändring, torde icke erfordras, då en sådan rätt är själfklar; och torde det därför icke heller vara behöfligt att, på sätt från några håll yrkats, föreskrifva att, då kronofogden icke kan godkänna den af kommunen utsedde fjerdingssmannen, frågan om befattningens tillsättande skall hänskjutas till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes afgörande.

Till undvikande af missförstånd synes stadgande böra meddelas derom, att fjerdingssman kan af kronofogden skiljas från befattningen, om han icke vidare befinnes lämplig.

I de inkomna yttrandena har från flere håll framhållits, hursom, derest åt kommunerna öfverlemnades att själfva bestämma fjerdingssmannens aflöning, fara vore, att denna i många fall komme att bestämmas så låg, att duglig person icke kunde för densamma erhållas, i det att kommunerna rent af skulle kunna, såsom hittills understundom inträffat, utbjuda fjerdingssmansbestyret till den minstbjudande. Såsom korrektiv deremot har föreslagits, att viss minimilön för fjerdingssman skulle fastställas. På sätt kammarkollegium framhållit, synes detta dock, med hänsyn till distriktens olika storlek och beskaffenhet i öfrigt, vara mindre lämpligt.

Ej heller torde, såsom jemväl föreslagits, närmare bestämmelser, utöfver redan befintliga, i fråga om valbarhet till befattningen vara af nöden, då i hvarje fall en pröfning af den valdes lämplighet eger rum.

Förutom i nu nämnda hänseenden hafva af de hörda myndigheterna åtskilliga förslag till ändringar i gällande bestämmelser rörande fjerdingssmän framstälts. Otvifvelaktigt innehåller ock gällande stadga angående fjerdingssmän åtskilliga föråldrade bestämmelser. Dessa äro emellertid af administrativ art och torde icke böra i detta sammanhang beröras.

Deremot synes mig lämpligt, om uti en lag sammanfördes de bestämmelser, som reglera sättet för kommunernas utgörande af fjerdingssmansbestyret, och hvilka äro af beskaffenhet att erfordra Riksdagens bifall. Derest denna min mening vinner Eders Kongl. Maj:ts bifall, torde jag framdeles få återkomma till frågan om ändring af de delar uti förevarande stadga, hvilka äro af uteslutande administrativ art.

I enlighet med ofvan nämnda grunder har jag låtit inom Civildepartementet utarbета förslag till lag angående fjerdingmansbestyrets utgörande.

Departementschefen föredrog derefter berörda förslag till lag i ämnet samt hemställde, att detsamma måtte föreläggas Riksdagen till antagande.

Till denna af Statsrådets öfriga ledamöter biträdade hemställen täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lemna bifall och förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

J. Björnström.